

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Затверджено  
Вченою радою факультету журналістики  
Запорізького національного університету  
протокол № 2 від 26 вересня 2023 р.  
Голова Вченої ради, декан



**В. В. Костюк**

**ЗВ'ЯЗКИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ ЯК УМОВА РОЗВИТКУ  
ДЕМОКРАТИЧНИХ ЗАСАД СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО  
СУСПІЛЬСТВА**

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ  
підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти  
ступеня доктора філософії**

зі спеціальності 061 Журналістика  
освітньо-наукова програма Журналістика

Укладачка:

**Березенко В.В.**, завідувач кафедри соціальних комунікацій та інформаційної діяльності, доктор наук із соціальних комунікацій, професор

Погоджено:

Гарант освітньо-наукової програми

К.Г. Сірінюк-Долгарьова

Запоріжжя 2023

## 1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна, вечірня, заочна форми навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань — 06 <u>Журналістика</u> (шифр і назва)	вибіркова
		Цикл професійної підготовки
Змістових модулів – 4	Спеціальність 061 Журналістика (код і найменування)	<b>Рік підготовки:</b>
Загальна кількість годин – 90		2-й
Освітньо-наукова програма <u>Журналістика</u> (назва програми)		<b>Лекції</b> 12 год.
		<b>Практичні</b> 12 год.
Рівень вищої освіти: <b>третій</b> (доктор філософії)		<b>Самостійна робота</b> 66 год.
		<b>Вид підсумкового контролю:</b> залік

## 2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**Метою** викладання дисципліни «Зв'язки з громадськістю як умова розвитку демократичних засад сучасного українського суспільства» є розгляд зв'язків з громадськістю як інформаційно-комунікативної системи, яка переводить демократію з рівня культурної цінності на рівень практичного забезпечення інтересів різних соціальних груп та організацій і утворює ефективний механізм реалізації завдань побудови відкритого суспільства через посередництво комунікацій з громадськістю.

Основні **завдання** курсу: ознайомлення з особливостями формування відкритого суспільства, з нормативною компонентою транспарентності, з інституційною базою транспарентності, з місцем і статусом зв'язків з громадськістю в сучасному суспільстві; формування практичних навиків застосування моделі комунікацій з громадськістю в політичній сфері та планування шляхів здійснення політичних комунікацій в умовах гібридних війн; набуття навичок реалізації технологій комунікацій з громадськістю у громадянському суспільстві, ведення комунікативної політики в умовах розвитку громадянського суспільства (принципам громадянської згоди, консенсусу послідовності, активного просування демократичних цінностей).

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми аспіранти повинні досягти таких програмних **компетентностей і програмних результатів навчання**:

Програмні компетентності	
К 2	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел
	Здатність до критичного мислення

К 5	
К 10	Здатність розв'язувати комплексні проблеми журналістики на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.
К 11	Здатність до міжособистісної взаємодії та комунікації; володіння технікою публічних виступів, риторики та аргументації
К 1	Здатність до розуміння основних концепцій, історичних витоків, сучасного стану та тенденції розвитку журналістики; оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку.
К 2	Здатність здійснювати планування та виконання оригінальних досліджень, досягати наукових результатів, які створюють нові знання як у предметній області, так і в міждисциплінарних напрямках, і можуть бути опубліковані у провідних вітчизняних та міжнародних наукових виданнях з галузі журналістики та суміжних галузей
К 4	Здатність використовувати сучасні методології, методи та інструменти емпіричних і теоретичних досліджень у галузі журналістики, сучасні цифрові технології, бази даних та інші електронні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та науково-педагогічній діяльності.
К 6	Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні інноваційні проекти, в тому числі міждисциплінарні, з урахуванням соціальних, економічних, екологічних, міжкультурних та правових аспектів; демонструвати лідерство та відповідальність під час їх реалізації
<b>Програмні результати навчання</b>	
РН 1	Мати передові концептуальні та методологічні знання з предметної області та на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень з відповідного напрямку, отримання нових знань та/або здійснення інновацій.
РН 2	Глибоко розуміти загальні принципи, методи, методології наукових досліджень, застосовувати їх у власних дослідженнях у сфері журналістики та у викладацькій практиці.
РН 4	Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, експериментальних досліджень, спостережень, наявні літературні дані з метою розв'язання значущих наукових та науково-прикладних проблем.
РН 6	Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефхівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми зі спеціальності «Журналістика» державною та іноземною мовами; оприлюднювати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних вітчизняних та міжнародних наукових виданнях з дотриманням правил академічного письма; здійснювати ефективну міжособистісну комунікацію; демонструвати навички публічних виступів, аргументації та риторики.
РН 7	Критично аналізувати та узагальнювати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті всього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної наукової проблеми.
РН 9	Розробляти та реалізовувати наукові та/або інноваційні проекти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі наукові проблеми із врахуванням соціальних, економічних, екологічних, етичних, міжкультурних, євроінтеграційних та правових аспектів.

### 3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

#### *Змістовий модуль 1. Роль комунікацій з громадськістю у побудові громадянського суспільства*

##### **Тема 1. Комунікації з громадськістю в громадянському суспільстві.**

Поняття «громадянське суспільство». Історія розвитку ідеї громадянського суспільства. Аспекти громадянського суспільства. Атрибути та ознаки громадянського суспільства. Роль зв'язків з громадськістю у формування громадянського суспільства.

#### *Змістовий модуль 2. Демократичні засади діяльності інституцій громадянського суспільства*

##### **Тема 2. Інституції громадянського суспільства та організація ними зв'язків з громадськістю.**

Інституції громадянського суспільства. Умови життєздатності, рівні сформованості та принципи громадянського суспільства. Функції громадянського суспільства. Реалізація комунікативної функції. Структура громадянського суспільства. Місце зв'язків громадськістю в його структурі. Громадянське суспільство в Україні.

#### *Змістовий модуль 3. Моделі соціальних практик комунікацій з громадськістю*

##### **Тема 3. Неурядові організації, соціальний маркетинг та зв'язки з громадськістю в громадянському суспільстві**

Відмінність між неурядовими та комерційними організаціями. Зв'язок між неурядовими організаціями і PR. Особливості зв'язків із громадськістю в неурядових організаціях. Моделі соціальних практик комунікацій з громадськістю в неурядових організаціях.

#### *Змістовий модуль 4. Зв'язок громадянського суспільства з державою*

##### **Тема 4. Держава і громадянське суспільство: аспекти взаємовідносин**

Громадянське суспільство як сукупність різноманітних форм соціальної активності населення. Зв'язок громадянського суспільства з державою. Комунікації з громадськістю. Законодавчі основи регулювання діяльності громадянського суспільства в Україні.

##### **Тема 5. Зв'язки з громадськістю в умовах сучасного політичного процесу побудови громадянського суспільства в Україні**

Зв'язки з громадськістю в Україні як один з чинників політичного процесу. Сучасний стан політичних зв'язків з громадськістю. Основні принципи політичних зв'язків з громадськістю в громадянському суспільстві. Форми взаємодії органів державної влади та громадянського суспільства. Співвідношення зв'язків з громадськістю та ЗМІ. Особливості зв'язків з громадськістю в умовах сучасного інформаційного суспільства: проблеми та протиріччя.

### 4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тематичних розділів і тем	Кількість годин			
	усього	у тому числі		
		теор.	практ.	ам. роб.
1	2		4	5
<b>Змістовий модуль 1. Роль комунікацій з громадськістю у побудові громадянського суспільства</b>				
Тема 1. Комунікації з громадськістю в громадянському суспільстві.	8	1	2	4
Разом за змістовим модулем 1	8	1	2	4
<b>Змістовий модуль 2. Демократичні засади діяльності інституцій громадянського суспільства</b>				

Тема 2. Інституції громадянського суспільства та організація ними зв'язків з громадськістю.	8	1		2	4
Разом за змістовим модулем 2	8	1		2	4
<b>Змістовий модуль 3. Моделі соціальних практик комунікацій з громадськістю</b>					
Тема 3. Неурядові організації, соціальний маркетинг та зв'язки з громадськістю в громадянському суспільстві.	8	1		2	4
Разом за змістовим модулем 3	8	1		2	4
<b>Змістовий модуль 4. Зв'язок громадянського суспільства з державою</b>					
Тема 4. Держава і громадянське суспільство: аспекти взаємовідносин	2	2		4	4
Тема 5. Зв'язки з громадськістю в умовах сучасного політичного процесу побудови громадянського суспільства в Україні.	4	1		2	0
Разом за змістовим модулем 4	6	3		6	4
Усього годин	0	9	2	1	6

### 5. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

№ теми	Назва теми	Іл-ть годин
<b>Змістовий модуль 1. Роль комунікацій з громадськістю у побудові громадянського суспільства</b>		
1	Тема 1. Комунікації з громадськістю в громадянському суспільстві.	2
	Разом за змістовим модулем 1	2
<b>Змістовий модуль 2. Демократичні засади діяльності інституцій громадянського суспільства</b>		
2	Тема 2. Інституції громадянського суспільства та організація ними зв'язків з громадськістю.	2
	Разом за змістовим модулем 2	2
<b>Змістовий модуль 3. Моделі соціальних практик комунікацій з громадськістю</b>		
3	Тема 3. Неурядові організації, соціальний маркетинг та зв'язки з громадськістю в громадянському суспільстві.	2
	Разом за змістовим модулем 3	2
<b>Змістовий модуль 4. Зв'язок громадянського суспільства з державою</b>		
4	Тема 4. Держава і громадянське суспільство: аспекти взаємовідносин	
5	Тема 5. Зв'язки з громадськістю в умовах сучасного політичного процесу побудови громадянського суспільства в Україні.	
	Разом за змістовим модулем 4	
Усього годин		2

### 6. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ теми	Назва теми	Іл-ть годин

еми		іл-ть один
<b>Змістовий модуль 1. Роль комунікацій з громадськістю у побудові громадянського суспільства</b>		
1	Тема 1. Комунікації з громадськістю в громадянському суспільстві.	2
	Разом за змістовим модулем 1	2
<b>Змістовий модуль 2. Демократичні засади діяльності інституцій громадянського суспільства</b>		
2	Тема 2. Інституції громадянського суспільства та організація ними зв'язків з громадськістю.	2
	Разом за змістовим модулем 2	2
<b>Змістовий модуль 3. Моделі соціальних практик комунікацій з громадськістю</b>		
3	Тема 3. Неурядові організації, соціальний маркетинг та зв'язки з громадськістю в громадянському суспільстві.	2
	Разом за змістовим модулем 3	2
<b>Змістовий модуль 4. Зв'язок громадянського суспільства з державою</b>		
4	Тема 4. Держава і громадянське суспільство: аспекти взаємовідносин	4
5	Тема 5. Зв'язки з громадськістю в умовах сучасного політичного процесу побудови громадянського суспільства в Україні.	2
	Разом за змістовим модулем 4	6
Усього годин		12

## 7. САМОСТІЙНА РОБОТА

еми	Назва теми	К іл-ть г один
<b>Змістовий модуль 1. Роль комунікацій з громадськістю у побудові громадянського суспільства</b>		
1	Тема 1. Комунікації з громадськістю в громадянському суспільстві.	1 4
	Разом за змістовим модулем 1	1 4
<b>Змістовий модуль 2. Демократичні засади діяльності інституцій громадянського суспільства</b>		
2	Тема 2. Інституції громадянського суспільства та організація ними зв'язків з громадськістю.	1 4
	Разом за змістовим модулем 2	1 4
<b>Змістовий модуль 3. Моделі соціальних практик комунікацій з громадськістю</b>		
3	Тема 3. Неурядові організації, соціальний маркетинг та зв'язки з громадськістю в громадянському суспільстві.	1 4
	Разом за змістовим модулем 3	1 4
<b>Змістовий модуль 4. Зв'язок громадянського суспільства з державою</b>		
4	Тема 4. Держава і громадянське суспільство: аспекти взаємовідносин	1 4

5.	Тема 5. Проблематика досліджень феномену PR.	10
	Разом за змістовим модулем 4	2 4
Усього годин		6 6

## 8. ВИДИ КОНТРОЛЮ І СИСТЕМА НАКОПИЧЕННЯ БАЛІВ

№ змістового модуля	Вид контролю	іл-ть балів
<b>ПОТОЧНИЙ</b>		
1	<i>Аналітичний кейс:</i> Розкрити поняття «громадянського суспільства» в широкому і вузькому значенні визначити атрибути та ознаки громадянського суспільства, представити у формі схеми його структуру та схарактеризувати роль зв'язків з громадськістю у формування громадянського суспільства ( <i>max 10 балів</i> )	0
	<i>Самостійна робота:</i> Проаналізувати основні етапи визрівання ідеї громадянського суспільства та головні передумови його формування ( <i>max 5 балів</i> )	
2	<i>Аналітичний кейс:</i> Визначити основні функції громадянського суспільства та охарактеризувати сучасний стан та тенденції становлення громадянського суспільства в Україні. ( <i>max 10 балів</i> )	0
	<i>Самостійна робота:</i> Охарактеризувати головні умови життєздатності громадянського суспільства та рівні його сформованості ( <i>max 5 балів</i> )	
3	<i>Аналітичний кейс:</i> Охарактеризуйте види діяльності, що відносяться до стратегічного PR для неурядових організацій. ( <i>max 10 балів</i> )	0
	<i>Самостійна робота:</i> Розробка плану діяльності по зв'язках з громадськістю на 1 рік для неурядової організації (за власним вибором), виходячи із вищезазначених завдань. ( <i>max 5 балів</i> )	
4	<i>Аналітичний кейс:</i> Визначити законодавчі основи регулювання діяльності громадянського суспільства в Україні Дослідити ті положення Конституції України, які є основою створення та функціонування громадянського суспільства. ( <i>max 10 балів</i> ).	0
	<i>Самостійна робота:</i> Дослідити, як громадянське суспільство представлено у соціальній сфері України. ( <i>max 5 балів</i> )	
	<i>Загалом за поточним контролем</i>	0
<b>ПІДСУМКОВИЙ</b>		
	Залік, у т.ч.	0
	<i>Пройти онлайн-курс «Суспільні зміни через громадську діяльність»</i> ( <a href="https://prometheus.org.ua/course/course-">https://prometheus.org.ua/course/course-</a>	0

	<a href="#">v1:Prometheus+WARM101+2023_T2</a> ) на сайті Prometheus, модулі якого містять детальну інформацію про формування інституційної стійкості громадських організацій та роль зв'язків з громадськістю у позиціонування їх діяльності.	
	Підготовка фінального проєкту	0
	Разом:	00

## 9. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Конт рольні заходи	Критерії оцінювання
<b>ПОТОЧНИЙ</b>	
Само стійна робота Практичні завдання	Максимальна кіл-ть балів за модуль – 15. Максимальна кіл-ть балів за завдання: 10 (аналітичний кейс); 5 (самостійна робота). При цьому оцінюється правильність і повнота виконаного завдання: виконано правильно, повністю із застосуванням оригінального підходу (5-4 бали / 15-10 балів); містить незначні неточності (3-2 бали / 9-5 балів), завдання виконано неправильно або із суттєвими помилками й неповністю (1 бал / 4-1 бал).
<b>ПІДСУМКОВИЙ</b>	
Фінальний проєкт	Максимальна кіл-ть балів – 20. Обсяг – 10 сторінок А4. Times New Roman, 14 pt, 1,5 інтервал. Презентація (10-12 слайдів) повинна бути актуальна за темою, структурно гармонійна та цілісна, змістовна, мовностилістично досконала. Завдання виконано у повному обсязі, без логічних, фактологічних, стилістичних, орфографічних і граматичних помилок, використана професійна термінологія, презентація відповідає змісту проєкту, логічно ілюструє його – 20-15 балів; 2) завдання виконано частково, з лексичними, орфографічними та граматичними помилками, презентація не в повному обсязі відображає зміст проєкту, частково ілюструє його – 14-10 балів; 3) завдання виконано з великою кількістю помилок, презентація або не відповідає змісту проєкту, або взагалі відсутня – 9-0 балів.
Онлайн-курс	Максимальна кіл-ть балів – 20. Пройти онлайн-курс «Суспільні зміни через громадську діяльність» ( <a href="https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+WARM101+2023_T2">https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+WARM101+2023_T2</a> ) на сайті Prometheus, модулі якого містять детальну інформацію про формування інституційної стійкості громадських організацій та роль зв'язків з громадськістю у позиціонування їх діяльності, що засвідчить наявність сертифіката. Сертифікат генерується за умови набрання не менше 60% правильних відповідей за фінальний тест курсу.

### Шкала оцінювання: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою Університету	1. За національною шкалою
A	90 – 100 (відмінно)	1. 55 (відмінно)



B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)
C	75 – 84 (добре)	
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)
E	60 – 69 (достатньо)	
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)	

**Оцінка 5 (відмінно) (90 – 100 балів)** виставляється, якщо здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано викладає його під час усних виступів та надання письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу; демонструє високий рівень застосування отриманих умінь і навичок, а також оригінальний підхід під час виконання практичних завдань.

**Оцінка 4 (добре) (74 – 89 балів)** виставляється, якщо здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та надання письмових відповідей; в основному розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу; демонструє високий рівень застосування отриманих умінь і навичок під час виконання практичних завдань. Проте, при викладенні деяких теоретичних питань та вирішення практичних завдань йому не вистачає достатньої глибини та аргументації, може припускатися окремих несуттєвих неточностей та незначних помилок.

**Оцінка 3 (задовільно) (60 – 73 бали)** виставляється, якщо здобувач в цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та надання письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації; демонструє середній рівень застосування отриманих умінь і навичок під час виконання практичних завдань, припускаючись при цьому суттєвих неточностей та окремих помилок.

**Оцінка 2 (незадовільно з можливістю повторного складання) ( 35 – 59 балів)** виставляється, якщо здобувач слабо володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та надання письмових відповідей; демонструє низький рівень застосування отриманих умінь і навичок під час виконання практичних завдань, припускаючись суттєвих помилок та неточностей.

**Оцінка 1 (незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни) (0 – 34 бали)** виставляється, якщо здобувач майже не володіє навчальним матеріалом, не в змозі розкрити зміст більшості питань під час усних виступів та надання письмових відповідей; не вміє застосовувати отримані уміння й навички під час виконання практичних завдань.

## 10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА  
Модулі 1-4

1. Березенко В. В., Санакоєва Н.Д., Холодний П.О. PR-комунікації в воєнний час: мета, моделі, напрями. *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*. 2023. № 1(53). С. 104-110.
2. Березенко В. В., Іванець Т. О. Мікромедіа: причини та умови виникнення. *Інформаційний спротив ворожим наративам засобами мікромедіа в умовах російсько-української війни : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції [відповідальний редактор В. А. Ковпак]*. Запоріжжя: ЗНУ, 2023. С.17-20
3. Березенко В. В., Санакоєва Н. Д., Іванюха Т. Public Relations as an Instrument for European Values' Implementation in Ukrainian Society. В кн.: Європейські цінності в українській освіті: виклики та перспективи = European Values in Ukrainian Education: Challenges and Frontiers / За загальною редакцією Тупахіна О. В., Сіриньок-Долгарьова К. Г. Торунь: Liha-Pres. 2021. С. 210-226.
4. Березенко В.В. Санакоєва Н.Д. Зв'язки з громадськістю в інформаційній діяльності : навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» освітньо-професійної програми «Інформаційна діяльність у бізнесі, політиці та державному управлінні». Запоріжжя : ЗНУ, 2021. 189 с.
5. Березенко В.В., Бурило Н.А. PR-стратегія просування громадських організацій на прикладі проекту «ДІЄМО». *Прикладні дослідження формування сучасного соціально-комунікаційного простору України в умовах становлення інформаційного суспільства / За загал. наук. ред. В.В. Березенко*. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2021. С.9-50.
6. Гапоненко В.А. Зв'язки з громадськістю : навч. посібник. Київ : КНЕУ, 2015. 238 с.
7. Королько В.Г., Некрасова О.В. Зв'язки з громадськістю Наукові основи, методика, практика : підр для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія». 2009. 831с.
8. Королько, В. Г. Паблік рилейшнз: наукові основи, методика, практика: підручник Київ : Видавничий дім «Скарби», 2001. 400с.
9. Лі Р. Міфи про PR. Харків : Фабула, 2020.272 с.
10. Педроса Л. Гнучкі бренди. Київ : Yakaboo Publishing, 2021. 272 с.
11. Почепцов Г. Г. Паблік рилейшнз для професіоналов. Київ : РЕФЛ-бук, Ваклер, 2005. 640 с.
12. Примак Т. PR для менеджерів і маркетологів. Київ : Центр навчальної літератури. 2019.202 с.
13. Ромат, Є. В. Зв'язки з громадськістю (базовий курс) : навч. посіб. Київ : Київський національний торговельно-економічний університет. 2016. 284 с.
14. Скибінський С.В. Історія реклами і PR : навч. посіб. Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2016. 372 с.
15. Сонг Е. Знайди свій стиль. Як створити персональний бренд в Instagram. Київ : Віват, 2021. 208 с.
16. Стельмахова О. Піаритися не можна зупинитись. Київ : Ліра-Плюс, 2019. 196.с
17. Тат'янчиков А. О. Психологія Public Relations : навчально-методичні рекомендації (в допомогу до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра факультету психології, політології та соціології); кафедра психології НУ «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2021. 36 с.
18. Тихомирова Є.Б. Зв'язки з громадськістю: навчальний посібник. Київ: НМЦВО, 2001. 560 с. URL: <https://studfile.net/preview/5229449/>
19. Rosenberg A. A Modern Guide to Public Relations: Unveiling the Mystery of PR: Including: Content Marketing, SEO, Social Media & PR Best Practices. New York : Veracity Marketing. 2021. 188 p.

20. Swann P.Cases in Public Relations Management: The Rise of Social Media and Activism. New York : Tylor & Francis, 2020.634 p.

### ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Academia.edu. URL : <https://www.academia.edu/>
2. Encyclopaedia Britannica. URL : <https://www.britannica.com/>
3. Google Scholar. URL : <https://scholar.google.com.ua/>
4. Бібліотека українських підручників. URL : <http://pidruchniki.ws>.
5. Наукова бібліотека Запорізького національного університету. URL: <http://library.znu.edu.ua/>
6. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
7. Система електронного забезпечення навчання ЗНУ. URL: <https://moodle.znu.edu.ua/>